

Càrcer al Llibre del Repartiment de Jaume I

El Llibre del Repartiment és la font coetània més important que es coneix per estudiar la repoblació de les terres valencianes després de la seua conquesta per Jaume I. Els assentaments a les donacions es feien a mesura que les terres s'anaven conquistant i de vegades com a promesa per quan arribe el moment de la seua dominació.

D'aquesta manera va crear el rei Jaume I un regne nou, ocupat quasi en la seua totalitat per homes lliures que no havien de pagar al monarca cens, però que tenien com a requisits indispensables per disfrutar els seus béns l'obligació de poblar-los, no alienar-los, residir al Regne i defendre'l, la qual cosa va procurar el bon rei Jaume I d'un nombrós exèrcit de repobladors desitjosos de conservar les seues propietats. Les terres que el monarca no va repartir quedaren en propietat de la Corona, que posteriorment les va donar a ús públic, a cens o en feu.

La narració de tot allò relacionat amb el repartiment de terres i béns realitzat per Jaume I directa o indirectament, es recull en el Llibre del Repartiment, integrat pels registres 5, 6 i 7 de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, corresponents a la Cancelleria del rei Jaume.

El primer registre recull, fonamentalment les donacions de les terres de València i la seua horta; el segon, les de les terres del Regne, mentre que el tercer narra les donacions de les cases de la ciutat de València.

El registre número 5 del qual extraure'm les informacions que hi ha sobre les donacions de Càrcer consta de 98 fulls redactats en llatí. Està considerat com un dels testimonis escrits sobre paper més antic i el primer en els territoris de la Corona d'Aragó. Les dates de redacció inclouen donacions fetes entre 1237 i 1245. L'autor espiri-

tual o inductor de la composició del text és naturalment el rei Jaume I, vertader artífex del repartiment de les terres valencianes.

En les donacions hem de distingir dos aspectes: l'aspecte humà i el material; és a dir, el subjecte i l'objecte.

El subjecte o factor humà, els repobladors, poden ser tant les Ordes Militars com el bisbes, nobles, cavallers, comuns de les ciutats i homes d'armes que ajudaren a Jaume I en el setge i conquesta de les terres valencianes, però junt amb ells es beneficiaren altres molts que únicament viatjaren a aquestes terres per trobar un nou habitatge i forma de vida. Trobem gent pertanyent a totes les classes socials que vénen sols, amb les seues famílies o amb els seus grups socials. En les donacions sempre existien unes constants com eren l'obligació de viure-hi durant deu anys, la prohibició de vendre-les i la defensa del regne. Les donacions es feien com a agraïment per l'ajuda a la conquesta o com a pagament de deutes que tenia el monarca; de vegades, en lloc de donació es tracta de la compra d'una casa o terres a canvi d'una quantitat en metàl·lic.

En quant a l'objecte material consisteix en cases, terres, barris en la ciutat de València o la seua horta; i en menor número, la donació de viles senceres repartides al llarg de la geografia del Regne.

Anem ara a esmentar les donacions del Llibre del Repartiment referents a Càrcer.

ANY 1237

(0051) Al P. Ferran d'Albarracín: el rei conserva el castell de Xelva, la Huitura i l'alqueria de Càrcer en temps de pau i guerra. 2 d'agost.

(0023) Al P. Ferran d'Albarracín, el castell de

Xelva, el d'Oytura i l'alqueria de Càrcer, després d'haver-les mantingut en la pau i en la guerra. 2 d'agost.

ANY 1238

(0727) A Blasco de Pedro: un fill de Pedro-Pedro: 5 jovades de terra i 1 i mitja de vinyes en el terme de Càrcer. 5 de maig.

(0728) A Ferran Pere de Riudiroga: la torre de Càrcer, 7 jovades de terra i una jovada i mitja de vinyes en el terme de Càrcer. 5 de maig.

(0733) A Drogo: les cases que posseix a Xàtiva i 10 jovades de terra en el terme de Càrcer, és a dir, en Çueyca. 25 de maig.

(0775) A Doménec Bardoxi: les cases en Xàtiva que estan junt a les cases del company Dionís, i l'hort de 8 fanecades i mitja; i 4 jovades de terra que estan al costat, en atenció a Carbó, i una jovada de vinyes que està al costat de la vinya de

Carbó. I 6 jovades de terra que estan en el terme de Càrcer. 30 de juliol.

ANY 1249

(0829) A Martí Sanç de Loris: per herència pròpia, franca i lliure, les cases i 5 jovades de terra en Càrcer; i un hort de 3 fanecades. 18 d'agost.

(0830) A Ferran Pere de Loris: per herència pròpia, franca i lliure, les cases i 5 jovades de terra en Càrcer. 18 d'agost.

(1243) A Ferran Pere de Riudiroga: la torre (castell) de Càrcer i 7 jovades de terra i una jovada i mitja de vinyes. 5 de maig.

(1247) A Gonçal, Joan, Doménec i Sebastià, pel treball d'ells i dels altres 47 saquejadors: l'alqueria que s'anomena Càrcer, amb totes les seues pertinençies, excepte els forns de pa i de moldre. 1 d'abril.

IRENE BARBERÀ PAVIA